

Taller de Consum Responsable

La realitat, que se'n presenta com un tot, és cada vegada més rica en matisos econòmics i financers. Aquests últims incideixen en les nostres vides des d'edats molt primerenques i ho fan a una velocitat major que en el passat, per la qual cosa resulta imprescindible dotar la societat d'eines adequades amb les quals manejar situacions quotidianes en condicions òptimes de sostenibilitat, tant individual com social.

D'altra banda, el fet de viure en comunitats interrelacionades i dinàmiques suposa que els nostres actes personals generin conseqüències a nivell agregat que han de respectar els equilibris intergeneracionals entesos com el desig d'aconseguir un món millor per als qui estan per venir. En aquest sentit, ser conscients de les nostres accions presents, per millorar-les, forma part del que hem entès com a sostenibilitat.

La matèria Taller de Consum Responsable té una triple finalitat.

En primer lloc, formar els alumnes en els conceptes bàsics que són protagonistes en les relacions financeres. La finalitat no és una altra que oferir un aprenentatge vinculat a la vida real i apropar als estudiants les eines necessàries per al seu benestar personal i qualitat de vida. D'aquesta manera, estarà en condicions d'abordar la segona finalitat: una educació en valors socials i ètics, perquè els enriqueixi com a persones, perquè siguin persones independents, amb criteri i capaços d'afrontar els reptes que els esperen en el futur identificant les seves fites i els recursos que necessiten per assolir-los.

La tercera finalitat, conseqüència de la consecució de les dues anteriors, és fomentar entre les persones patrons de consum i actuacions sostenibles, i evidenciar la importància del respecte intergeneracional, de la fiscalitat (en particular, ressaltant el paper dels impostos), de les nostres pautes de consum i dels principis que impulsen el mercat de treball, sense oblidar contextualitzar totes aquestes accions en el nostre entorn més pròxim: les Illes Balears.

La matèria es desenvolupa a partir d'aprenentatges significatius, funcionals i d'interès per a l'alumnat, proporcionant sabers específics i tècnics per examinar, de manera crítica, la societat en la qual viu, posant en primer pla la importància dels seus actes individuals i com aquests generen conseqüències en la societat.

L'elecció de la denominació «taller» respon a una intenció metodològica d'acostar a els alumnes els coneixements d'una forma pràctica, a través d'un enfocament holístic en el qual les decisions financeres i de consum responsable es prenen com a conseqüència de la interacció amb la mateixa realitat i no com a aproximació a una situació que se'n desprén, sense connexió amb altres aspectes de la vida. El paradigma de la sostenibilitat actua com a marc sota el qual es desenvolupen totes les actuacions de l'alumnat.

Aquesta matèria, per la seva naturalesa de taller, es desenvolupa a partir d'aprenentatges significatius, funcionals i d'interès per a l'alumnat, i proporciona sabers específics i tècnics per examinar, de manera crítica, la societat en la qual viu, posant en primer pla la importància de conèixer les característiques bàsiques de les relacions financeres a fi d'establir patrons sostenibles de consum. La denominació de taller respon a la necessitat d'abordar aquests sabers a partir de metodologies àgils i creatives que permetin, a més, emprar una varietat d'eines (paper, presentacions, fulls de càlcul, apps mòbils, etcètera), estimulant l'aprenentatge a partir de la posada en pràctica dels sabers teòrics transmesos. La mateixa naturalesa de taller contribueix, també, a potenciar les habilitats de comunicació per explicar i transmetre la informació a contexts reals i fomentar el treball col·laboratiu i en equip.

En aquest sentit existeix una vinculació directa amb l'etapa de primària, en els principis pedagògics de la qual s'explicita la potenciació de l'aprenentatge significatiu per al desenvolupament de les competències que promouen l'autonomia i la reflexió.

En el pla de les competències clau, es pretenen aconseguir i desenvolupar a través de les seves competències específiques, les quals generen espais compatibles perquè concorrin la competència en comunicació lingüística (CCL), la competència plurilingüe (CP), la competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM), la competència digital (CD), la competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA), la competència ciutadana (CC), la competència emprenedora (CE) i la competència en consciència i expressió culturals (CCEC).

Taller de Consum Responsable està plantejada com a matèria optativa en els dos primers cursos de l'Educació Secundària Obligatòria, procurant els següents resultats:

En primer lloc, que l'alumnat compti amb una educació finançera bàsica, que li proporcioni uns bastiments sòlics sobre els quals construir les seves experiències financeres futures, impulsant la presa racional de decisions.

En segon lloc, que els alumnes duguin a terme accions de consum responsable, sent part activa del paradigma d'economia circular, promovent actes individuals que s'associïn a la sostenibilitat.

Els sabers bàsics s'organitzen en tres blocs, sent objectiu d'aquesta matèria que els alumnes prenguin un primer contacte amb els sabers de les finances, el consum responsable i la sostenibilitat dels nostres actes econòmics.

El primer d'aquests blocs està vinculat a presentar les relacions econòmiques i financeres que sorgeixen entre llars, empreses i administracions públiques,

endinsant-nos en la necessitat d'organitzar i encaixar els fluxos de renda que se'n desprenden, planificant-los i gestionant-los des d'un punt de vista racional. Per això, han de tenir-se en compte l'adquisició de sabers vinculats amb els elements de qualsevol projecte d'estalvi i inversió, com ara el tipus d'interès o la rendibilitat, sabers que s'ha de materialitzar en l'elaboració d'un projecte personal d'estalvi.

El segon dels blocs parteix dels sabers consolidats en l'anterior, per desenvolupar patrons i hàbits de consum sostenible. Es posa l'accent, en aquest bloc, en el consum responsable i en les conseqüències de la seva no aplicació i es familiaritza els alumnes amb la gestió de documents habituals en la vida quotidiana i la presa racional de decisions.

El tercer i últim bloc està dedicat a la sostenibilitat i a l'economia circular, establint la importància de l'Estat del Benestar i el paper que juga en les nostres vides, determinant els drets de les persones consumidores i treballadores, en un marc on es combat la desigualtat i es perseguen els Objectius de Desenvolupament Sostenible, també des del punt de vista de les polítiques de la comunitat autònoma.

Els criteris d'avaluació establerts per a aquesta matèria van adreçats a conèixer el grau de competència que els alumnes hagin adquirit; és a dir: l'acompliment a nivell cognitiu, instrumental i actitudinal, respecte dels sabers proposats que s'han d'aplicar a l'àmbit personal, social i acadèmic amb una futura projecció professional.

Es proposa la concreció curricular d'aquesta matèria des d'una perspectiva teòrica i pràctica que apliqui els sabers al desenvolupament de pràctiques de taller que parteixin de situacions quotidianes. En aquest sentit, en l'esperit de la matèria Taller de finances, consum responsable i sostenibilitat hi és present la intenció de formar part activa de projectes STEAM, aportant als alumnes la possibilitat d'entendre situacions quotidianes des d'un enfocament holístic, sota el qual la realitat és molt més que la suma de les seves parts.

Els aprenentatges es construeixen des de l'acció i la visió de la realitat. Els alumnes han de comprendre observant, interactuant i ideant, han de gestionar recursos, han de desenvolupar experiències i han de prendre decisions vitals en un ambient flexible i obert que els permeti desplegar les seves aptituds, potenciar les seves destreses i actituds socials, treballant en equip. Aquesta dinàmica de treball genera una cultura creativa, col·laborativa i de participació dirigida a crear valor per als altres.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

- 1. Prendre consciència que les relacions econòmiques entre les llars, les empreses i les administracions públiques generen fluxos de renda que responen a les seves necessitats o capacitats de finançament,**

reconeixent que aquests fluxos poden ser prestats o invertits en el temps, valorant la idoneïtat de realitzar-ne una adequada planificació i estudiant les diverses formes de diners, els seus usos i la seva gestió per part dels intermediaris financers, comprenent que aquesta ha de realitzar-se dins d'un marc ètic.

Els alumnes han de conèixer què són les finances personals, per què i per a què són necessàries. Aquesta necessitat es deriva del reconeixement de les relacions econòmiques entre els tres agents econòmics (llars, empreses i administracions públiques), relacions que generen fluxos de renda com a conseqüència de les seves diferents necessitats i capacitats de finançament. Per això, els alumnes han de comprendre que existeixen unes relacions financeres que accompanyen les econòmiques i coneixer-les amb la finalitat de gestionar aquests fluxos de manera adequada, evitant situacions adverses.

És important, a més, que identifiqui els diners com el vehicle que permet, a més de gastar, invertir i que distingeixi entre diners en efectiu i diners electrònics i dipòsits, comprenent les diferents formes de pagament i comparant-les, alhora que es reconeix el paper de les entitats financeres en tot el procés, paper que s'ha de dur a terme dins d'un marc ètic que faciliti unes relacions adequades entre les persones.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors: CCL2, CCL3, CD1, CPSAA2, CPSAA4, CC3, CC4, CCEC3

2. Identificar el concepte de tipus d'interès, distingint el seu paper en les lleis de capitalització, duent a terme càlculs que condueixin a establir els resultats d'operacions bàsiques de préstec, inversió i assegurança, coneixent la naturalesa i finalitat dels corrents monetaris que aquests generen.

Els alumnes han de conèixer el concepte de tipus d'interès, entenent-ho com un simple preu per disposar o per estalviar una quantitat de diners durant un període de temps, sent capaç de realitzar càlculs diferents en funció de la llei de capitalització emprada, comparant els seus diferents resultats i analitzant les conseqüències d'aquesta elecció. A més, han d'aplicar els seus sabers en casos pràctics i quotidians d'operacions de préstec i inversió (estalvi), analitzant els elements que apareixen i sent conscients de la seva naturalesa, significat i implicacions per a les seves finances personals, diferenciant entre interessos i capital. Aquestes comparacions i ànals s'han de poder realitzar emprant eines de tota mena, incloses les informàtiques. Les finances personals, així com les operacions d'estalvi i inversió són enteses dins d'un tot en el qual la mutualització cobra protagonisme en repartir els riscs entre els diferents agents de la societat, per la qual cosa la valoració i comprensió del concepte d'assegurança cobra tota la seva importància en aquesta realitat.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors: CCL2, CCL3, CP1, STEM1, STEM2, STEM4, CD1, CD2, CD3, CD5, CPSAA4, CCEC3.

3. **Conèixer el paradigma del consum responsable o conscient, identificant els beneficis personals i valorant les conseqüències que té per a la societat, el medi ambient i les relacions laborals una ciutadania preocupada pels seus actes de compra, sent conscients de la necessitat de prendre decisions racionals i de mostrar comportaments d'acord amb una comprensió adequada dels missatges publicitaris, analitzant la creació de valor afegit de l'activitat productiva i essent crítics amb l'obsolescència programada.**

Dominar els impulsos iracionals en els actes de consum és una tasca complexa. Es requereix coneixement de les pautes estudiades per l'economia del comportament, així com la valoració dels impactes que les nostres accions individuals causen en el nostre entorn, immediat i llunyà, tant a nivell ambiental com en les condicions de treball, dins i fora de les nostres fronteres. A través d'aquesta competència, l'alumnat podrà analitzar els seus actes de compra i reflexionar sobre els processos racionals de presa de decisions, sent conscient de la seva dificultat. A més, ha de proposar situacions quotidianes en les quals posar a prova aquesta competència, analitzant els missatges publicitaris per distingir la proposta de valor de l'impuls induït, sent conscient, alhora, de la freqüència amb què repeteix certes compres a causa del que coneixem com a obsolescència programada, no tan sols tècnica, sinó també funcional o psicològica.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors: CCL1, CCL3, CP3, CD1, CD3, CPSAA3, CPSAA5, CC3, CC4, CE1, CCEC3.

4. **Conèixer què és un pressupost personal, planificant-lo i duent a terme la seva gestió efectiva, identificant i classificant despeses i ingressos, així com plantejant el lloc que l'estalvi hi ha d'ostentar i sent capaç de llegir i entendre els documents que actuen de suport d'ingressos i despeses, com el contracte de treball, la nòmina, les factures i rebuts de compra o préstec, tiquets, els contractes de lloguer, d'assegurança i els fulls de reclamació, valorant, a més, les opcions reservades per capitalitzar els estalvis a través d'actius financers, una vegada analitzades i comparades les seves característiques de risc, rendibilitat i liquiditat, en un entorn d'inversió diversificat.**

La planificació d'un pressupost personal, emprant eines tradicionals o programari, es configura com a pilar principal per a la presa racional de decisions, un consum responsable, unes finances sanejades i la facilitació de l'estalvi personal. A través d'aquesta competència, els alumnes adquireixen la capacitat de gestionar un pressupost personal, identificant les possibles fonts d'ingressos i planificant les despeses personals, classificant-les segons la seva naturalesa. Aquesta competència ha d'ajudar a identificar i comprendre el significat i

contingut dels diversos documents quotidians que actuen de suport físic de les despeses i ingressos, informació que ha d'acompanyar els alumnes al llarg de tot el cicle vital i que els serà de vital importància per prendre decisions racionals i plantejar un estalvi que s'han de gestionar des del coneixement de les variables rendiment, risc i liquiditat, sempre comparades dins d'un entorn diversificat que permeti minimitzar els riscs no sistemàtics.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors: CCL2, CCL3, STEM3, STEM4, CD1, CD5, CPSAA1, CPSAA5, CE3, CCEC3.

5. Valorar i relacionar l'impuls de l'esperança de vida, en néixer i als 65 anys, amb l'augment en les taxes d'escolarització i en la cobertura sanitària, comprendent i estudiant els pilars bàsics sobre els quals se sustenta l'Estat del Benestar, determinant la importància de l'estalvi personal, la solidaritat entre generacions com a marc del nostre sistema públic de pensions i reconeixent el paper crucial que juguen els impostos dins del nostre sistema de benestar.

Les societats modernes aconsegueixen, de manera constant, fites quant a l'esperança de vida, tant en néixer com als 65 anys, procurant poblacions cada vegada més longevs. Per això, el repte de l'Estat del Benestar és, cada vegada, més important i es fa necessari protegir la seva evolució. Amb aquesta competència, els alumnes han de ser conscients de l'augment en l'esperança de vida i l'han de connectar amb l'Estat del Benestar, paradigma sense el qual no seria possible assistir a aquests processos. Per això, han d'identificar els seus pilars bàsics, fortament influenciats i sostinguts per l'acció conjunta de la ciutadania a través de l'Estat, mitjançant un sistema públic de pensions, que és de repartiment, i un sistema fiscal, acompanyat d'hàbits saludables d'estalvi personal. Reconèixer aquest paper, valorar la solidaritat intergeneracional, comprendre les regles bàsiques de càlcul de la pensió de jubilació és un coneixement que ha d'ajudar a comprendre i treballar les tensions a les quals s'enfronta un sistema de repartiment solidari, sense oblidar-se d'analitzar el pilar restant, no menys important: els impostos. Distingir els seus diferents tipus i conèixer en quines situacions apareixen i per a què s'empra la seva recaptació, contribueix a desenvolupar una ciutadania més responsable.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors: CCL3, CCL5, STEM1, STEM4, CD1, CD5, CPSAA2, CE1, CCEC1.

6. Utilitzar el concepte d'economia circular per proposar mesures de consum responsable, estalvi personal i eficiència domèstica, valorant les conseqüències positives sobre l'entorn local, regional i global, sent conscient dels reptes als quals s'enfronta la transició verda quant a noves relacions de treball, lluita contra la pobresa i desigualtat i combat de les bretxes de gènere, coneixent els drets de les persones consumidores i treballadores dins del marc dels Objectius de

Desenvolupament Sostenible i de les actuacions de les polítiques públiques nacionals i internacionals, sense perdre de vista les aportacions de l'administració regional.

La transició ecològica, també denominada transició verda, es configura com un procés inevitable i, al mateix temps, com un repte de dimensions globals, nacionals i regionals. A través d'aquesta competència específica, l'alumnat ha de valorar aquest procés des d'un punt de vista analític i no solament descriptiu, proposant mesures d'eficiència domèstica, consum responsable i relacions de treball que ajudin a avançar en la lluita contra la desigualtat, la pobresa, les bretxes de gènere i la consecució general dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, emprant, per això, el coneixement dels drets de les persones consumidores i treballadores i conreant comportaments, mesures, actituds i accions de consum compatibles amb aquest procés, entenent-ho en tota la seva dimensió espacial, identificant les polítiques públiques del seu entorn més pròxim.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors: CCL1, CCL2, CCL3, CP2, STEM4, CD1, CPSAA2, CPSAA5, CC2, CC3, CC4, CE1, CE2, CCEC1.

Criteris d'avaluació

Competència específica 1

- 1.1. Explicar i representar les relacions econòmiques entre llars, empreses i administracions públiques, en l'entorn pròxim.
- 1.2. Descriure els diners i les seves diferents formes, representant els seus usos en la satisfacció de les necessitats personals i valorant el paper del sistema financer com a canalitzador de l'elevat nombre de transaccions econòmiques a nivell global.
- 1.3. Conèixer el procés d'emissió dels diners, distingint diners en efectiu de diners en dipòsits, així com els mitjans més habituals de pagament i els diferents tipus de targetes bancàries.
- 1.4. Reflexionar sobre les diverses formes d'utilització dels diners, expressant una actitud positiva cap a l'estalvi, considerant-lo com a mitjà per invertir i aconseguir diferents objectius personals.

Competència específica 2

- 2.1. Diferenciar entre els principals productes financers que ofereixen les entitats financeres als particulars, raonar per què es paguen o reben interessos i valorar els avantatges i inconvenients per a cadascuna de les alternatives, a més de l'oportunitat d'usar-los amb garantia i responsabilitat.
- 2.2. Comprendre les causes per les quals s'originen els interessos i com aquests es generen en funció de la llei de capitalització emprada, resolent, mitjançant

activitats de taller, problemes reals d'operacions de préstec i inversió, reconeixent els elements implicats.

2.3. Descriure la inflació i identificar com afecten els productes d'estalvi i préstec, en un entorn pròxim, i valorar les conseqüències econòmiques i socials que implica.

2.4. Conèixer el concepte de mutualització, descriuint mitjançant casos pràctics a l'aula, el seu funcionament i utilitat, reconeixent el paper de les entitats asseguradores com a intermediaris financers.

Competència específica 3

3.1. Valorar positivament el consum responsable o conscient com una eina per tallar el canvi climàtic, la desigualtat social i combatre la precarietat del mercat laboral, promovent actituds socialment responsables en l'entorn pròxim.

3.2. Interioritzar la seva part de responsabilitat com a persones individuals a l'hora de cuidar i millorar l'entorn i la qualitat de vida de la col·lectivitat, així com la responsabilitat dels poders públics de dictar normes perquè l'economia sigui sostenible, solidària i respectuosa amb els drets humans.

3.3. Entendre el consum com un acte conscient, premeditat i crític subjecte a la influència de la publicitat, davant el qual hem de valorar l'austeritat com a alternativa al malbaratament, els impactes sobre la pròpia salut i les condicions socials i ecològiques en les quals ha estat elaborat un producte o un servei.

3.4. Gestionar problemes vinculats a l'entorn real proposant solucions sostenibles mitjançant actuacions individuals o col·lectives que es tradueixin en millores per a la societat.

Competència específica 4

4.1. Elaborar i utilitzar el pressupost personal com a instrument per millorar les finances personals, utilitzant plantilles o aplicacions per calcular en situacions quotidianes, els diferents tipus d'ingressos i despeses i la seva evolució, identificant aquelles despeses més elevades o no necessàries, determinant la necessitat d'incrementar els ingressos,avaluant la capacitat d'endeutament i establint un pla d'estalvi davant possibles situacions imprevistes.

4.2. Preparar els documents relacionats amb una operació simulada de compravenda, com ara factures, albarans i rebuts.

4.3. Diferenciar i seleccionar entre diferents productes financers, oferts per entitats financeres de l'entorn pròxim, aquells que millor s'adaptin a diferents finalitats d'estalvi, coneixent la relació entre rendibilitat i risc i les condicions de liquiditat pactades.

4.4. Resoldre, a manera de reptes plantejats, situacions relacionades amb un contracte de treball i una nòmina i investigar i seleccionar aquella informació que considera rellevant per resoldre de manera argumentada els reptes plantejats, de manera individual o en col·lectivitat.

Competència específica 5

- 5.1. Comprendre el concepte d'esperança de vida i analitzar la seva relació amb les polítiques bàsiques de l'estat del benestar, com l'educació i sanitat públiques.
- 5.2. Prendre consciència sobre la importància de l'estalvi per afrontar els diferents períodes que es donen en el cicle financer individual, al llarg de la vida.
- 5.3. Reconèixer la importància del sistema públic de pensions, descriuint el seu funcionament bàsic i valorant la solidaritat entre generacions, sabent calcular, emprant tècniques de taller i a partir de supòsits simplificats, la pensió de jubilació.
- 5.4. Reconèixer la importància dels impostos; distingir els impostos bàsics i dur a terme càculs quotidians entorn d'IRPF i IVA.

Competència específica 6

- 6.1. Conèixer el concepte d'economia circular, valorant els impactes ambientals (petjades de carboni, hídrica i energètica) de totes les etapes del cicle de vida del producte, sent conscient de la importància d'evolucionar cap a aquest sistema.
- 6.2. Valorar la necessitat d'una transició energètica, identificant els seus principals reptes tant en l'entorn pròxim com a nivell internacional, reconeixent les repercussions globals dels actes individuals.
- 6.3. Estudiar els drets de les persones consumidores i treballadores, analitzant les diferents institucions que s'encarreguen de la seva defensa a la nostra comunitat autònoma, coneixent la relació causal consum-treball a fi d'avançar cap a models sostenibles que eliminin les bretxes salarials.
- 6.4. Comprendre els Objectius de Desenvolupament Sostenible i valorar la seva importància en el futur desenvolupament de l'economia i la societat, analitzant les actuacions que s'estan duent a terme en la nostra comunitat autònoma en nom de la seva consecució i compliment.

Sabers bàsics

A. Taller de finances

- Les finances personals: què són, per què i per a què serveixen. – Els diners: abans i ara. Què són. Els seus usos. Qui ho emet. Targetes bancàries. Entitats financeres. Finances ètiques.
- La capitalització simple i la capitalització composta.
- Préstecs, estalvi i inversió. Assegurances.
- La inflació: què és i com afecta a les meves finances.
- Com estalviar: el meu pla d'estalvi a llarg termini.

B. Consum responsable

- Per què un consum responsable? Beneficis individuals i socials. Perjudicis mediambientals i socials. Conseqüències de prendre decisions només considerant un preu baix. La presa racional de decisions.

- Què no és consum responsable? Les compres per impuls. Consumisme vs felicitat. L'economia conductual.
- La influència de la publicitat. Obsolescència programada.
- El meu pressupost personal. Ingressos. Despeses. Estalvi.
- Llegir i entendre documents: el meu contracte de treball, la meva nòmina, les meves factures i rebuts. Tràmits quotidians.
- Actius financers: risc i diversificació. Rendibilitat i liquiditat.

C. Sostenibilitat

- Unes finances sostenibles: l'esperança de vida i l'estalvi. Necessitats financeres al llarg de la vida.
- El sistema públic de pensions i la solidaritat intergeneracional.
- Els impostos: per què i per a què són necessaris.
- Consum i sostenibilitat: cap a una economia circular. Eficiència domèstica (alimentació, energia, climatització...). Transició energètica. Drets del consumidor. Defensa del consumidor a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.
- Treball i sostenibilitat: cap a una economia justa. Noves relacions de treball. Drets dels treballadors. Igualtat i bretxa salarial.
- Polítiques públiques i objectius de desenvolupament sostenible. Reptes i fites de la nostra comunitat en aquesta matèria.

